

6–7 YOSHLI BOLALARNING BILIM OLISHGA FAOL QIZIQISHINI RIVOJLANTIRISHDA RIVOJLANTIRUVCHI MARKAZLARNING O‘RNI

Abduxolisova Gulsanam O‘ktambek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

“Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi

(maktabgacha ta’lim) 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlarida 6–7 yoshli bolalarning bilim olishga faol qiziqishini rivojlantirishda rivojlantiruvchi markazlarning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Rivojlantiruvchi markazlarning turlari, ularning ta’lim-tarbiyaviy jarayondagi o‘rni hamda bolalarda bilishga bo‘lgan ichki motivatsiyani shakllantirishdagi imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, tarbiyachining metodik kompetensiyasi va rivojlantiruvchi muhitni tashkil etish masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, 6–7 yoshli bolalar, bilim olishga qiziqish, rivojlantiruvchi markazlar, motivatsiya.

Аннотация: в данной статье подчеркивается педагогическое значение развивающих центров в развитии активного интереса к учебе у детей 6-7 лет в дошкольных образовательных учреждениях. Научно и теоретически проанализированы виды центров развития, их роль в образовательном процессе, а также способность формировать внутреннюю мотивацию детей к обучению. Также особое внимание уделяется методической компетентности воспитателя и организации развивающей среды.

Ключевые слова: дошкольное образование, дети 6-7 лет, интерес к учебе, центры развития, мотивация.

Abstract: this article highlights the pedagogical importance of developmental centers in the development of active interest in learning for 6-7-year-old children in preschool

educational institutions. The types of developmental centers, their role in the educational process, and their ability to form children's internal motivation to learn have been scientifically and theoretically analyzed. Also, special attention is paid to the methodical competence of the educator and the organization of the developing environment.

Keywords: preschool education, 6-7-year-old children, interest in learning, developmental centers, motivation.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoev “ O‘zbekiston – 2030” strategiyasida maktabgacha ta’lim tizimini yanada takomillashtirish borasida qarorlar qabul qildi. Unda ilg‘or xorijiy tajribani hisobga olgan holda bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish sharoitlarini yaratish, maktabgacha ta’lim sifatini oshirish, maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni maktabga sifatli tayyorlashni tubdan yaxshilash, ta’lim-tarbiya jarayoniga jahon amaliyotida keng qo‘llaniladigan zamonaviy ta’lim dasturlari va texnologiyalarini joriy etish, pedagogik kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirishni ta’minlash bo‘yicha farmoyish qabul qilindi. XXI asrda jahon miqyosida ta’lim barqaror taraqqiyotni ta’minlovchi asosiy omil sifatida e’tirof etilib, 2030-yilgacha belgilangan xalqaro ta’lim konsepsiyasida “sifatli ta’lim olish va ijodiy qobiliyatni rag‘batlantirish” dolzarb vazifa sifatida belgilandi.

Bilim olishga faol qiziqish bolaning yangi bilimlarni egallashga bo‘lgan ichki ehtiyoji, bilish jarayonida faol ishtiroki va mustaqil izlanishga intilishi bilan tavsiflanadi. Psixolog olim L.S. Vygotskiy ta’kidlaganidek, bolaning rivojlanishi ijtimoiy muhit va faoliyat jarayonida amalga oshadi. 6–7 yoshli bolalarda bilim olishga qiziqish savollar berish, tajriba o‘tkazish va kuzatish orqali namoyon bo‘ladi.

Rivojlantiruvchi markazlarning mazmuni va turlari:

Rivojlantiruvchi markazlar maktabgacha ta’lim muassasasida maxsus tashkil etilgan pedagogik muhit bo‘lib, u bolalarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda bilim olishga bo‘lgan qiziqishini qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi⁴. Amaliyotda quyidagi rivojlantiruvchi markazlar keng qo‘llaniladi:

1.Qurilish, konstruktorlik va matematika markazi:har xil qurilish to‘plamlari -

kublar, legolar, bloklar, konstruktorlar, o‘ynash uchun didaktik o‘yinlar va boshlang‘ich matematik tasavvurlarni rivojlantirish uchun o‘quv materiallari.

2.Syujetli-rolli o‘yinlar va dramalashtirish markazi: teatrning barcha turlari uchun atributlar va o‘yin materiallari, rolli, dramatik, rejissyorlik va dramatisatsiya o‘yinlari, shlyapalar - maskalar, o‘yin to‘plamlari va burchaklarda o‘ynash uchun o‘yinchoqlar - masalan «Sartarosh», «Kasalxona» va "Do‘kon" o‘yinlari atributlari.

3.Til va nutq markazi: didaktik o‘yinlar, tematik mavzuli, katta va kichik formatdagi rasmlar, tasviriy materiallar, voqealar ketma-ketligini belgilash uchun rasm seriyalari, turli mezonlarga ko‘ra guruhlash va boshqalar, bolalar kitoblari kutubxonasi, tematik albomlar, topishmoqlar albomlari, magnit harflar to‘plami, "Rasmi Alifbo" kubiklari. Ilm, fan va tabiat markazi: atrof-muhit madaniyati bo‘yicha didaktik materiallar, «Tabiat va odam» rasmlari va illyustratsiyalari, valiologiya bo‘yicha maketlar, tabiiy materiallarning xususiyatlarini o‘rganish uchun materiallar, to‘plamlar, tadqiqotlar va tajribalar uchun, bilim to‘plamlari, o‘ynash uchun o‘yin mavzular to‘plamlari - uy va yovvoyi hayvonlar, dengiz hayoti, hasharotlar, qushlar.

4.San‘at markazi: tasviriy faoliyat zarur jixozlar, xalq hunardmanchilik mahsulotlari tasvir etilgan albomlar va illyustratsiyalar, dekorativ-amaliy san‘at, turli xil xalqlarning hayoti, madaniyati, urf-odat aks ettirilgan rasmlar, bolalar yozuvchisi va O‘zbekiston shoirlari portretlari, tematik rang-barang kitoblar, erkin ijod uchun rasm chizish albomlari.

5.Ilm-fan va tabiat markazi: tajriba sinov maydonchasida o‘tkazilayotgan tajribalar bolalarda qiziqish uyg‘otadi va ularni yangi ixtirolar qilishga undaydi. Bu markaz bolalarni tabiat va undagi hodisalarni bilish uchun eng katta imkoniyat markazi hamdir. Markaz faoliyati to‘g‘ri tashkil etilsa bolalar tabiat haqidagi bilimlarning 90%ini o‘zlashtiradi. Markaz nafaqat bolalarda balki pedagoglarda ham qiziqish uyg‘otadi. Hayotimiz davomida ishlatiladigan narsalarni qayerdan kelganligini, ulardan nimalar olinganligi haqidagi ma‘lumotlar bolalarning o‘z qo‘llari bilan urug‘larni tuvaklarga sepish orqali unga suv qo‘yishi va urug‘ unib chiqishi bola uchun juda qiziqarli holatlar sanaladi.

Rivojlantiruvchi markazlarning pedagogik ahamiyati:

Rivojlantiruvchi markazlar orqali tashkil etilgan ta'lim jarayoni bolalarning bilish faolligini oshiradi, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni shakllantiradi. O'yin faoliyatiga asoslangan ta'lim bolalarda bilim olish jarayoniga ijobiy munosabatni rivojlantiradi hamda ichki motivatsiyani kuchaytiradi⁶. Natijada bolalar bilimlarni majburiyat sifatida emas, balki qiziqarli faoliyat sifatida qabul qiladi.

Rivojlanish markazlari ta'lim, rivojlantiruvchi, o'qitish, rag'batlantiruvchi, uyushgan, kommunikativ funksiyalarni bajarishi kerak. Eng muhimi, ular mustaqillikni rivojlantirish ustida ishlashlari kerak, bolalar va kattalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning shaxsga yo'naltirilgan ta'limga asoslangan bolaning tashabbusini rag'batlantirishi kerak. Gurux xonasidan moslashuvchan va o'zgaruvchan tarzda foydalanish talab etiladi. Rivojlanish markazlaridagi tematik, didaktik materiallar bolaning ehtiyojlari va manfaatlarini qondirishga xizmat qilishi kerak. Markazlarning dizayni estetik, bolalar uchun jozibali bo'lishi kerak, va mustaqil faoliyatga bo'lgan istakni keltirib chiqarishi kerak. Guruh xonasida rivojlanish markazlarini yaratishda o'yin faoliyatining etakchi rolini hisobga olish kerak. Rivojlanish markazlaridagi jihozlar xavfsiz va didaktik materiallar bolaga tegishli bo'lishi va bolalarning yoshiga mos bo'lishi kerak. Rivojlanish markazlaridagi didaktik materiallar tematik vazifalarni hisobga olgan holda o'zgarishi kerak. Markazlarni uskunalar bilan ortiqcha jihozlamaqlik zarur. Rivojlanish markazlari bolalar va kattalar bilan aloqa qilish va birgalikdagi faoliyatni, shuningdek o'z o'zi bilan shug'ullanish imkoniyatini ta'minlashi kerak. Tematik rejalashtirishga ko'ra, pedagog rivojlanish markazlarini didaktik materiallar va o'yin uskunalar bilan ta'minlash ustida o'ylashi va to'ldirishi kerak. Markazlarni bolalar va pedagoglarning birgalikdagi faoliyati va hunarmandchilik mahsulotlari bilan to'ldirish mumkin. Har bir markazning maqsadiga muvofiq haftaning boshida pedagogning tematik rejasiga binoan, materiallar tayyorlanadi va jihozlanadi.

Rivojlantiruvchi markazlarini tashkil etishda tarbiyachining o'rnini.

Rivojlantiruvchi markazlarning samaradorligi bevosita tarbiyachining kasbiy kompetensiyasi, metodik savodxonligi va ijodkorligiga bog'liq. Tarbiyachi nafaqat bilim

beruvchi, balki yo‘naltiruvchi, motivator va hamkor sifatida bolalarning bilim olishga faol qiziqishini shakllantiradi.

6–7 yoshli bolalarda qiziqish tez o‘zgaruvchan bo‘lgani sababli tarbiyachi ularni rag‘batlantiradi, savol-javoblar, muammoli vaziyatlar va ijodiy topshiriqlar orqali faol ishtirokga undaydi. Tarbiyachining ijobiy munosabati va qo‘llab-quvvatlashi bolada o‘ziga ishonch va mustaqil fikrlashni kuchaytiradi.

Tarbiyachi rivojlantiruvchi markazlarda mashg‘ulotlarni bolalarning yosh va individual xususiyatlariga mos rejalashtiradi. U didaktik materiallarni tanlaydi, faoliyat turlarini ketma-ketlikda tashkil etadi va o‘yin orqali o‘qitish tamoyilini amalga oshiradi. Natijada bolalarda bilim olishga nisbatan ichki motivatsiya shakllanadi.

Xulosa: Shunday qilib, rivojlanish markazlarida to‘g‘ri tashkil etilgan ishlar har bir bolaga o‘ziga yoqadigan narsani topishga, uning kuchli va qobiliyatiga ishonishga, kattalar va tengdoshlar bilan o‘zaro munosabatlarni o‘rganishga, tushunishga imkon beradi va ularning histuyg‘ularini va xatti-harakatlarini baholashga imkon beradi va aynan shu rivojlanayotgan ta’lim asosida yotadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. SH. M. Mirziyoyev. “O‘zbekiston-30” strategiyasi to‘g‘risida. Toshkent shahri, 2023-yil 23-sentabr.
2. Qodirova F.R. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. Vygotskiy L.S. Bolaning psixik rivojlanishi. — Moskva, 2019.
4. Davletshin M.G. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. — Toshkent, 2020.
5. Sharipova D.X. Maktabgacha ta’limda rivojlantiruvchi muhitni tashkil etish metodikasi. Pedagogik ta’lim, 2021.
6. Karimova G.N. Tarbiyachining metodik kompetensiyasi va uning ta’lim jarayonidagi ahamiyati. Maktabgacha ta’lim, 2022